

When Halakha and Ethics Collide- #4

R. Nathaniel Helfgot

(א) עין תחת עין

1. שמות כא: כב-כד

כב וְכִי-יִנְצוּ אֲנָשִׁים, וְנִגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וַיֵּצְאוּ יְלֵדֶיהָ, וְלֹא יִהְיֶה, אֶסּוֹן--עֲנוּשׁ יַעֲנֹשׁ, כְּאִשֶּׁר יִשִּׁית עָלָיו בְּעַל הָאִשָּׁה, וְנָתַן, בְּפִלְלִים. כג וְאִם-אֶסּוֹן, יִהְיֶה--וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ, תַּחַת נֶפֶשׁ. כד עֵין תַּחַת עֵין, שֵׁן תַּחַת שֵׁן, יָד תַּחַת יָד, רֶגֶל תַּחַת רֶגֶל. כה כֹּוֹיָה תַּחַת כֹּוֹיָה, פְּצַע תַּחַת פְּצַע, חִבּוּרָה, תַּחַת חִבּוּרָה

0. במדבר לה: לא

לא וְלֹא-תִקְחוּ כֶּפֶר לְנַפְשׁ רֵצַח, אֲשֶׁר-הוּא רָשָׁע לְמוֹת: כִּי-מוֹת, יוֹמֵת. לב וְלֹא-תִקְחוּ כֶּפֶר, לְנוֹס אֶל-עִיר מְקַלְטוֹ, לָשׁוּב לְשִׁבְתָּ בְּאָרְץ, עַד-מוֹת הַכֹּהֵן.

0. בבא קמא דף פג.

אמאי? "עין תחת עין" אמר רחמנא – אימא עין מממש!

GEMARA: The Gemara asks: **Why** does the mishna take for granted the fact that one who caused injury is liable to pay compensation to the injured party? **The Merciful One states** in the Torah: **"An eye for an eye"** (Exodus 21:24). You might **say** that this means that the one who caused injury shall lose **an actual eye** rather than pay money.

לא סלקא דעתך; דתניא: יכול סימא את עינו – מסמא את עינו, קטע את ידו – מקטע את ידו, שיבר את רגלו – משבר את רגלו? תלמוד לומר: "מכה אדם" ו"מכה בהמה"; מה מכה בהמה – לתשלומין, אף מכה אדם – לתשלומין.

The Gemara responds: That interpretation should **not enter your mind**. The principle implicit in the mishna is derived from a verbal analogy in the Torah, **as it is taught** in a *baraita*: Based on the verse: "An eye for an eye, a tooth for a tooth, a hand for a hand, a foot for a foot" (Exodus 21:24), one **might** have thought that if one **blinded the eye of** another, the court **blinds his eye** as punishment; or if one **severed the hand of** another, the court **severs his hand**; or if one **broke the leg of** another, the court **breaks his leg**. Therefore, **the verse states: "One who strikes a person,"** and the verse also states: **"And one who strikes an animal,"** to teach that **just as one who strikes an animal** is liable to pay monetary **compensation, so too, one who strikes a person** is liable to pay monetary **compensation**.

וְאִם נִפְשָׁךְ לּוֹמֵר, הֲרִי הוּא אוֹמֵר: "לא תקחו כפר לנפש רצח, אשר הוא רשע למוות" – לנפש רצח אי אתה לוקח כופר, אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים שאין חוזרין.

And if it is your wish to say that there is an objection to this derivation, there is an alternative derivation: The verse **states: "And you shall not take ransom for the life of a**

murderer, who is guilty of death, for he shall die” (Numbers 35:31). This indicates that it is only **for the life of a murderer** that **you shall not take ransom; but you shall take ransom for** one who severed another’s **extremities**, which is analogous to the death of a limb, **as severed limbs do not regenerate**.

הי “מכה”? אילימא “מכה בהמה ישלמנה, ומכה אדם יומת” – ההוא בקטלא כתיב!
The Gemara asks: To **which** verse is the *baraita* referring when it quotes: **“One who strikes a person”** and: **“One who strikes an animal”**? **If we say** that the *baraita* is referring to the verse: **“One who strikes an animal shall pay its compensation, and one who strikes a person shall be put to death”** (Leviticus 24:21), this cannot be, as **that verse is written with regard to killing**, not injury, and there is no monetary compensation for killing.

אלא מהכא: “מכה נפש בהמה ישלמנה, נפש תחת נפש”, וסמיה ליה: “ואיש כי יתן מום בעמיתו, כאשר עשה כן יעשה לו”. האי לאו “מכה” הוא! “הכאה” – “הכאה” קאמרין; מה הכאה האמורה בבהמה – לתשלומין, אף הכאה האמורה באדם – לתשלומין.

Rather, the *baraita* references the verse **from here: “One who strikes an animal mortally shall pay its compensation, a life for a life”** (Leviticus 24:18); **and juxtaposed to that** is the verse: **“And if a man maims his neighbor, as he has done, so shall it be done to him”** (Leviticus 24:19). The Gemara challenges: But **this** latter verse **does not** use the expression: **“One who strikes,”** which is the basis for the comparison in the *baraita*. The Gemara responds: **We are stating** an analogy from **striking** to **striking** that is based not upon the exact phrasing of the verse but upon the details of the *halakha*, as follows: **Just as** the act of **striking that is stated with regard to an animal** renders one liable **to pay monetary compensation, so too**, the act of **striking that is stated with regard to a person** renders one liable **to pay monetary compensation**.

0. **אבן עזרא שמות כא:כד**

אמר רב סעדיה:

לא נוכל לפרש זה הפסוק כמשמעו. כי אם אדם הכה עין חברו וסרה שלישיית אור עיניו איך יתכן שיוכה מכה כזאת בלי תוספת ומגרעת. אולי יחשיך אור עינו כולו ויותר קשה הכויה והפצע והחבורה כי אם היו במקום מסוכן אולי ימות ואין הדעת סובלת!

0. **ערוך השולחן, חושן משפט סימן ת”כ: ד-ז (רב משה מרדכי עפשטיין)**

ותורתינו הקדושה “דרכיה דרכי נועם”, כי גם מן החוש יש הכרח דעין תחת עין אי אפשר להיות ממש. ואם נאמר ממש? אינו ממש, דידוע בטבע האדם שהפחד והבהלה מהצער העתיד לבוא קשה יותר מהצער עצמו... והנה ראובן שנקר עיו של שמעון והיה זה בפתע פתאום ולא היה לשמעון מקודם פחד ובהלה...

0. תורה תמימה- שמות כא:כד (ר' ברוך הלוי עפשטיין)
ואף על פי שאפשר לפרש כאן ממש, בכל זאת הכריעו חז"ל לסמוך הקבלה
דהכוונה ממון. משום דיש לומר שעמדו חז"ל על דעת התורה- דרכיה דרכי נועם,
ולא יתכן שיצווה התורה לעשות דבר שלא יגיע בזה תועלת כלל ולהניזוק בפרט.

(ב) התרת עגונות

1. רמב"ם הלכות גירושין פרק יב

מי שהחזקה אשת איש והלכה היא ובעלה למדינת הים ושלוש בינו לבינה ושלוש
בעולם ובאה ואמרה מת בעלי נאמנת ותנשא או תתיבם. חזקה שאינה מקלקלת עצמה
ותאסר עצמה על בעלה הראשון ועל זה ותפסיד כתבתה מזה ומזה ולהיות בניה
ממזרין בדבר העשוי להגלות לכל. ואי אפשר להכחיש ולא לטען טענה שאם הוא חי
סופו לבא או יודע שהוא חי. וכן אם בא עד אחד והעיד לה שמת בעלה תנשא על פי
שהדבר עשוי להגלות. אפלו עבד או אשה או שפחה ועד מפי עד מפי עבד מפי שפחה
מפי קרוביו נאמנים לומר מת פלוני ותנשא אשתו או תתיבם על פיהם:

[The following rules apply when] the prevailing presumption is that a woman is married, and she and her husband travel overseas at a time when their relationship is peaceful, and peace abides in the world at large. If she comes and says, "My husband died," her word is accepted and she is granted permission to marry or to perform the rite of *yibbum* on this basis.

[The rationale is that] we assume that a woman will not bring difficulties upon herself, causing herself to be forbidden to both her first and her second husbands, causing herself to lose the right to collect the money due her by virtue of her *ketubah* from both husbands and causing her children to be deemed illegitimate when the matter is likely to become openly revealed, and when she will not be able to deny the matter or offer any argument in her defense. For if her husband is alive, he will ultimately return, or [at least,] it will become known that he is alive.

Similarly, if one witness comes and testifies that the woman's husband died, she is granted permission to marry by virtue of his testimony, because [the truth of] the matter will ultimately be revealed. Similarly, the testimony of a servant, a woman, a maid-servant or a witness testifying on the basis of statements he heard from others is accepted regarding a person's death. On the basis of such testimony, the man's wife is granted permission to remarry or perform the rite of *yibbum*.

0. יבמות דף פח.

אמר רבי זירא: מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה — הקלת עליה בתחלה. לא ליחמיר ולא ליקיל!

Rabbi Zeira said: Due to the stringency that you were stringent with her, the woman who married on the basis of a single witness, **at the end**, i.e., if it turns out that the testimony was incorrect and the husband is still alive, the *halakha* is very severe with her and she loses out in all regards, **you are lenient with her at the beginning**, by accepting the testimony of a single witness to enable the woman to marry. The Gemara suggests: If so, let us **not be stringent** at the end **and not be lenient** at the beginning.

משום עיגובא אקילו בה רבנן.

The Gemara answers: **Due to** the case of **a deserted wife, the Sages were lenient with her**. Since it is not always easy to find two witnesses to attest to a husband's death, the Sages realized that if the testimony of one witness were not accepted, the woman would be likely to remain a deserted wife, unable to remarry. However, to prevent this leniency from causing mistakes and licentiousness, they were very stringent with her in a case where the testimony is found to be erroneous, to ensure that she is very careful not to accept untrustworthy accounts.

3. הלכות גירושין פרק יג:כט

אל יקשה בעיניך שהתירו חכמים הערוה החמורה בעדות אשה או עבד או שפחה או עכו"ם המסיח לפי תמו ועד מפי עד ומפי הכתב ובלא דרישה וחקירה כמו שבארנו. שלא הקפידה תורה על העדת שני עדים ושאר משפטי העדות אלא בדבר שאין אתה יכול לעמד על בריו אלא מפי העדים ובעדותן כגון שהעידו שזה הרג את זה או הלוה את זה. אבל דבר שאפשר לעמד על בריו שלא מפי העד הזה ואין העד יכול להשמיט אם אין הדבר אמת. כגון זה שהעיד שמת פלוני. לא הקפידה תורה עליו. שדבר רחוק הוא שיעיד בו העד בשקר. לפיכך הקלו חכמים בדבר זה והאמינו בו עד אחד מפי שפחה ומן הכתב ובלא דרישה וחקירה כדי שלא תשארנה בנות ישראל עגונות: סליקו להו הלכות גירושין בסיעתא דשמיא

Do not wonder at the fact that our Sages discharged the prohibition [against a married woman], which is considered a very severe matter, on the basis of the testimony of a woman, a servant or a maidservant, statements made by a gentile in the course of conversation, a written statement or [testimony] that was not investigated by the ordinary process of interrogation, as we have explained.

[These leniencies were instituted] because the Torah requires only testimony of two witnesses, and all the other details of the laws of witnesses with regard to matters that cannot be verified definitively except via witnesses and their testimony - e.g., that one person killed another, or that one person lent money to another. When, by contrast, the matter may be verified definitively without the testimony of a witness, and the witness cannot justify [his statements] if they are not true - e.g, when one testifies that a person died, the Torah did not necessitate [that the requirements of formal testimony be met in these instances]. For it is unlikely that a witness will testify falsely.

For this reason, our Sages [extended] the leniency with regard to this matter and accepted the testimony of a single witness that is based on the testimony of a maidservant, [testimony] from a written document, and [testimony] that was not investigated by the ordinary process of interrogation. [These leniencies were accepted] so that the daughters of Israel will not be forced to remain unmarried.

Blessed be the Merciful One, who grants assistance.

4. שבת קמ"ה- רש"י שם

לעדות אשה - לומר לאשה מת בעליך דאקילו בה רבנן משום עיגונא וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקועי רבנן לקדושין מיניה:

5. יבמות דף פח- תוספות ד"ה מתוך חומרה

מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה כו' - נראה לר"י דלית לן למימר אנן סהדי דדייקא ומינסבא ונאמן עד אחד בכך מן התורה אלא מתקנת חכמים הוא דנאמן ואין זה עקירת דבר מן התורה כיון שדומה הדבר הגון להאמין כמו שאפרש לקמן בפרקין (יבמות דף פט:) שבדבר שיש קצת טעם וסמך לא חשיב עוקר דבר מן התורה:

6. רב חיים וואלאזין-

I see that regarding most things we are headed in the same direction. It is just that you incline toward stringency, since the matter is not cast upon you. Just like you, I too did not turn to the allowances that emerge from study before the burden of decision-making was placed upon my shoulders. Now, however, as a result of our many sins, our environs have been orphaned of its sages, and the yoke of ruling for the entire area was placed on my shoulders ... And I calculated with my Maker, and I saw it a personal obligation to gather all my strength in order to persevere in finding a remedy for the agunot. (Responsa Chut Ha-meshulash I:8)

7. מהרשי"א על סוף מסכת יבמות

בסיומא דמסכת יבמות אר"א אר"ח ת"ח מרבים שלום כו' וכן מסיים בברכות ובנזיר ובכריתות והוסיף בברכות עוד בפסוקים אחרים שלום רב לאוהבי גו' ה' עוז גו' ודריש התם אל תקרי בניך אלא בוניך ומהיכא נפקא להו ואין ליתן טעם שסיימו כן בד' המסכתות אלו משום דדברי אגדה הוא דבברכות ליכא למימר הכי דבלאו הכי מסיים שם במסכת ברכות באגדה השיכא התם והך דאר"א אר"ח כו' לא שייכא התם כלל לכאורה נראה דודאי בארבע מקומות אלו יש טעם בדבר דמסיים בהך אגדה ובמקומו של כ"א יתפרש ונראה הטעם דהכא בהך מימרא לפי שיש במסכת זו דברים תמוהים לכאורה כאילו עוקרים דבר מן התורה דבפרק האשה פריך וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בכמה דברים ומשני לה והתוס' שם בר"פ גבי עיגונא הקילו בה רבנן כתבו ואין זה עקירת דבר מן התורה כיון שדומה הדבר הגון להאמין כו' ע"ש והוא דחוק גם בשמעתין היאך הקילו בא"א לעקור דבר מן התורה דהא מן התורה בעי דרישה וחקירה גם בפ"ק דאמרי' הנך צרות דבית שמאי לבית הלל הכי ניעבד ליחלצו נמאסו אגובריהו וכ"ת לימאסן דרכיה דרכי נועם גו' וכן בס"פ יש מותרות ולא נעשה מתים כחיים מק"ו כו' ת"ל דרכיה גו' והוא תמוה לכאורה וכי משום דלא נימאסן נימא דפטורה מחליצה ואין זה אלא דברי קבלה דרכיה דרכי נועם גו' שאם תמאס בעיניו יתן לה גט. ולזה סיים במסכת זו בדרש הזה ת"ח מרבים שלום בעולם שנא' וכל בניך למודי גו' ור"ל דאין זו עקירה מן התורה אבל דברים אלו נוגעים במדת השלום כמ"ש פ' נערה וראה בנים לבניך שלום על ישראל דלא אתיא לידי חליצה ויבום דזה מביא קטטה דשמא הוא לא יחלוץ והיא לא תחפוץ בו ותבא לידי עיגון ואין זה שלום כמ"ש השרוי בלא אשה שרוי בלא שלום וכן להיפך ועוד כמו ששינו בפרקין בב' יבמות לזו אין בנים ולזו יש בנים זו שיש לה בנים מותרת והיינו דביש בנים לבניך איכא לה שלום שתינשא לשוק משא"כ באין לה בנים וכן הרבה:

ואמר שלום רב לאוהבי תורתך דאין זה עקירה אלא ממדת שלום שלא תעגן האשה וכתוב דרכיה דרכי נועם גו' שלא תמאס בעיני בעלה ואם יתן לה גט אין זה נתיבות שלום ואין למו מכשול שתבא לבעלה ע"ד לא יאונה לצדיק כל און ואמר יהי שלום בחילך דהיינו שנאמנת שתינשא לשוק ושלום בארמנותיך דנאמנת שתתייבם ותשאר בביתה ולא תתעגן או שיש לפרש שנאמנת כשיש שלום בחילך אבל במלחמה אינה נאמנת ושלום בארמנותיך כשאומרת מת על מטתי. ואמר למען אחי ורעי גו' לפי שהאמינו עד א' גם האשה עצמה נאמנת לומר מת בעלי או מת יבמי והיינו למען אחי לומר מת בעלי שתתייבם לאחיו ומת יבמי שתינשא לשוק לרעים ע"כ אמרו אדברה להעיד גם ביחידות בך מפני השלום שלא תתעגן. ועוד אמר למען בית ה' אלהינו גו' כ"א יתרבו העגונות שלא יהיה ע"א או האשה עצמה נאמנים יאריך בנין בית אלהינו כמ"ש אין בן דוד בא עד שיכלו הנשמות שבגוף ע"כ אבקשה טוב לך לאשה כמ"ש השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה וההיפך אם תתעגן תהיה היא בלא טובה. ומסיים ה' עוז לעמו יתן שאין זה עקירת דבר מן התורה כי הקב"ה נתן עוז וכח לעמו שהם ת"ח בדבר הזה להיות מקילין בדבר שהרי ה' יברך את עמו בשלום כמ"ש וכל נתיבותיה שלום ואין כאן שלום אם תתעגן ובדרך הזה יתפרש המקרא ישא ה' פניו אליך גם לעקור דבר מן התורה לפי שישים ה' לך שלום ובכן סיימנו המסכת זאת לשלום כן יזכינו האל ללמוד וללמד לשלום אכ"ר

8.. Rav Ovadyah Yosef on Agunot

There are plenty of instances in which poskim relate their personal feelings in a psak. The first that came to my mind is R. Ovadia's famous ruling (*Yabia Omer* vol. 6, *Even Ha-Ezer* #3) that widows of soldiers missing during the 1973 Yom Kippur War not be considered *agunot*, a ruling that would allow those widows to remarry.

ite weighty, in which he takes pains to explain this unprecedented ruling of looking for leniency. The story behind this ruling has been covered by various historians, but here is how R. Ovadia's daughter, Adina Bar Shalom, [described his experience](#):

He questioned the soldiers who served with the men missing in action. With each testimony, he cried. He couldn't eat during those days, didn't drink, didn't sleep, could not close his eyes, until he gave a heter to every one of the wives whose husbands were missing. There were nearly 960 widows resulting from the Yom Kippur War. For many, the bodies of their husbands were found and identified. But [in those cases] where the bodies could either not be found or identified, as a result of my father's pesak and thorough investigation of each and every case, not one woman was left an agunah.

The lengthy psak itself begins with R. Ovadia clarifying the weight behind this undertaking, in which he discloses his emotions:

ונפשי יודעת מאד גודל האחריות שבדבר, וכבד עלי הדבר מאד מקוצר המשיג ועומק המושג, אולם נתתי אל לבי מ"ש הרב הפוסק בשו"ת הב"ח החדשות (ס"ס סד) בפס"ד להיתר עגונה, להיתר בחינה קטנה שבבחינת העגונה הגדולה, שעליה אמר שלמה: ראיתי דמעת העשוקים ואין להם מנחם וכל מי שמתיר עגונה אחת בזה"ז כאילו בנה אחת מחרבות ירושלים העליונה להציל בחינה אחת מאשת חיל

My soul knows the enormity of this responsibility, and it is very heavy for me with insufficient knowledge of the concept. But I gave my heart in this...to permit in this great matter of agunot. As Solomon said: I saw the tears of the oppressed, and they have no comfort (Eccl. 4:1). Anyone who permits one agunah in this time, it is as if he rebuilt one of Jerusalem's ruins (Brakhot 6b), to save a woman of valor.

9. Rav Moshe Feinstein on Agunot- Kidushei Taut

Rav Moshe Feinstein's Extraordinary Ruling

Rav Moshe Feinstein (Teshuvot Igrot Moshe, E.H. 1:79) disagrees with all of the aforementioned authorities and argues that if a woman discovers a severe defect in her husband, she does not require a get. Rav Moshe writes that one should make all efforts to obtain a get, but a lenient ruling may be given if these efforts fail. He reasons that some defects are so severe that, clearly, no woman would have married this man.⁷ For example, Rav Moshe takes issue with Rav Yitzchak Elchanan and argues that no woman would marry an impotent man. Thus, just as a man who mistakenly marries an ailonit does not require a get, so too a woman who marries an impotent man does not require a get. Rav Moshe takes this exceedingly bold argument⁸ one step further,

asserting that even Rabbeinu Tam would not require a get for a woman to remarry upon discovering a severe preexisting defect in her husband. As we have mentioned above, Rabbeinu Tam rules demands a get to dissolve the marriage if a man discovers that his wife is an ailonit. Rav Moshe argues that only a man might agree to marry a woman with a severe defect, because his ability to give a get assures him a relatively easy halachic exit from the marriage. However, it is obvious to all, Rav Moshe claims, that no woman would marry a man with a severe defect. She would never risk being unable to tolerate the man's problem, Kidushei Taut because she knows that she has no simple halachic mechanism to escape from the marriage.

Limitations on Rav Moshe's Ruling

Rav Moshe suggested applying this ruling in five actual cases. They involved an impotent man (Teshuvot Igrot Moshe, E.H. 1:79), a man who concealed that he had been institutionalized prior to the marriage (E.H. 1:80), a man who concealed that he vehemently opposed having children and later forced his wife to abort a fetus (E.H. 4:13),⁹ a man who concealed that he was a practicing homosexual prior to the marriage (E.H. 4:113), and a man who concealed that he converted to another religion (E.H. 4:83). In the last case, however, Rav Moshe hesitated to permit the woman to remarry without a get, as she did not observe Torah law. It must be clear beyond the shadow of a doubt that the woman never would have married such a man. However, since this woman did not practice Judaism seriously, Rav Moshe questioned whether we can assume that she would never marry an apostate.

ג) ממזרות

1. דברים כד

לֹא־יֵבֵא מִמְזַר בְּקֵהֶל ה' גַּם דּוֹר עֲשִׂיָרֵי לֹא־יֵבֵא לוֹ בְּקֵהֶל ה': {ס} ד לֹא־יֵבֵא עִמּוּנִי

וּמוֹאָבִי בְּקֵהֶל ה' גַּם דּוֹר עֲשִׂיָרֵי לֹא־יֵבֵא לָהֶם בְּקֵהֶל ה' עַד־עוֹלָם:

0. Aish. Com

A child that was born to an unmarried woman, is simply considered a child born out of wedlock, and is not a mamzer. However, if the woman was married at the time of conception, then that is adultery and the child is a mamzer (provided it can be concluded that the paramour rather than the husband is the child's father).

A woman must be sure to receive a proper Get if she is being divorced, otherwise she is still considered married and subsequent children are considered as mamzers. It should be stressed that a civil divorce does not sever the marriage from the Jewish point of view. Only a Get can create a proper divorce.

A Jew who is a mamzer must keep all the commandments just like any other Jew, but he does have severe limitations regarding whom he can marry. The philosophical aspect raises the question: Why is the mamzer punished for the parents' mistake? The answer is that adultery (or incest, which also produces a mamzer) is one of the most terrible crimes, and the reality is that while people will sometimes hurt themselves, they will think much more carefully about hurting their children. So this is a deterrent factor

0. Sefer Hahinukh

At the root of the precept [of *mamzerut*] lies the reason that the engendering of a *mamzer* is very evil, occurring in uncleanness, abominable thought, and sinful counsel. And there is no doubt that the nature of the father is hidden (latent) in the son. Therefore, in His kindness, the Eternal Lord removed the progeny of holiness from him, even as He separated us from every evil thing".[\[xi\]](#) and preventing his people from becoming exposed to such impurity and evil

0. Guide for the Perplexed Section 3:34

It is also important to note that the Law does not take into account exceptional circumstances; it is not based on conditions which rarely occur. Whatever the Law teaches, whether it be of an intellectual, a moral, or a practical character, is founded on that which is the rule and not on that which is the exception: it ignores the injury that might be caused to a single person through a certain maxim or a certain divine precept. For the Law is a divine institution, and [in order to understand its operation] we must consider how in Nature the various forces produce benefits which are general, but in some solitary cases they cause also injury. This is clear from what has been said by ourselves as well as by others. We must consequently not be surprised when we find that the object of the Law does not fully appear in every individual; there must naturally be people who are not perfected by the instruction of the Law, just as there are beings which do not receive from the specific forms in Nature all that they require. For all this comes from one God, is the result of one act; "they are all given from one shepherd" (Eccles. 12:11). It is impossible to be otherwise; and we have already explained (chap. xv.) that that which is impossible always remains impossible and never changes. From this consideration it also follows that the laws cannot like medicine vary according

to the different conditions of persons and times; whilst the cure of a person depends on his particular constitution at the particular time, the divine guidance contained in the Law must be certain and general, although it may be effective in some cases and ineffective in others. If the Law depended on the varying conditions of man, it would be imperfect in its totality, each precept being left indefinite. For this reason it would not be right to make the fundamental principles of the Law dependent on a certain time or a certain place; on the contrary, the statutes and the judgments must be definite, unconditional and general, in accordance with the divine words: "As for the congregation, one ordinance shall be for you and for the stranger" (Num. 15:15); they are intended, as has been stated before, for all persons and for all times.

0. **Vayirka Rabbah 32:8**

"So I returned, and considered all the oppressions that are done under the sun" ([Kohelet 4:1](#)). Daniel Chayyata interpreted the verse in reference to mamzerim. "And behold the tears of such as were oppressed" (ibid.) – their fathers violated prohibitions; why should these wretched people care? If this one's father engaged in incest, in what way did the son sin, and why should he care? "But they had no comforter," rather, "on the side of their oppressors there was power" – from the hand of the Great Sanhedrin in Israel, who came to them by the power of the Torah, and sent them away, on account of, "A mamzer shall not enter the community of the Lord." "But they had no comforter" – the Holy One, blessed be He, said: It falls upon me to comfort them, for in this world they contain chaff, but regarding the future Zekhariah said: I saw him comprised entirely of pure gold. ([Vayikra Rabba 32:8](#))

0. Kiddushin 71-72 + Halakha and Morality

Our Sages have taught: In the future mamzerim and netinim will be pure; these are the words of Rabbi Yose. ([Kiddushin 72b](#))

What is meant by: "That they may offer to the Lord an offering in righteousness"? Rabbi Yitzhak said: The Holy One, blessed be He, acted charitably with Israel, for a family that became assimilated has become assimilated. ([Kiddushin 71a](#))

The law that "a family that has become assimilated is assimilated" – that is to say, if a family of mamzerim became mixed up in Israel, its legitimacy may not be contested – is unprecedented in Halakha. No one would think to say that "a pig which has become assimilated is assimilated." It seems that we can identify here the considerations that, as we saw above, were stated elsewhere explicitly. Moral considerations brought Chazal to try and minimize the scope of the prohibitions pertaining to mamzerim as much as possible. On the other hand, we also see here that the utilization of moral considerations as an exegetical tool is not unlimited and all-powerful. Chazal did not nullify the laws of mamzerim that are mentioned explicitly in the Torah; they could only limit them.